

בְּאֵלֵהִים נַעֲשֶׂה-חֵלִיל וְהוּא יְבוֹס צָרֵינוּ: היבטים לשוניים שמיני פד

גליון זה מוקדש לזכרו של חמי הרב יוסף שלמה ז"ל בן הגאון ר' יעקב דוב ספסל ז"ל מגדולי הדור בארה"ב לפני כמאה שנה נלב"ע ביום רביעי לסדר וְטָהַרְוּ תַפְלִיחַן (תזריע) פד¹

דקדוקי קריאה וטעמים בפרשת תזריע ובראשון של זאת-תהיה

יב ב וְיִלְדָה: אי הקפדה על השווא נע בלמ"ד משבשת את המשמעות. וְטָמְאָה: המ"ם בשוא נע, והאל"ף צריכה להישמע. לא לקרוא וְטָמָה. וכן בפסוק ה

יב ד בְּדַמֵי טְהָרָה: אין מפיק בה"א. יְמֵי טְהָרָה: הה"א מופקת²

יב ה עַל-דַּמֵי טְהָרָה: אין מפיק בה"א

יב ו וּבְמִלָּאת: הלמ"ד בחולם והאל"ף אינה מונעת. יְמֵי טְהָרָה: הה"א מופקת

יג ד וּשְׁעָרָה: אין מפיק בה"א

יג ה לֹא-פָשָׁה: שי"ן שמאלית וכן בהמשך

יג ו עליית שני

כָּהֵן: הה"א בקמץ

יג ח וְטָמְאוּ: המ"ם בשוא נע, והאל"ף צריכה להשמע. לא לקרוא וְטָמוּ. וכן בהמשך

יג יא בַּשָּׂאת: השי"ן בשוא נח ללא דגש; אין לבלוע את האל"ף שלאחריה: לא בַּשָּׂת

יג טז וְנִהְפְּדָה: הה"א בשווא נח והפ"א בדגש קל וכן הדבר גם בהמשך

יג יח עליית שלישי

כִּי-יְהִיָּה בּוֹ-בְעֵרָו: יש להקפיד על צירוף נכון של התיבות זו לזו, שתי התיבות הראשונות במרכא והשתיים הנותרות בטיפחא

יג יט אוּ בַהֲרַת לְבַנָּה אֲדַמְדַּמְת: טעם טפחא בתיבת בַּהֲרַת

יד כד עליית רביעי

יג כט עליית חמישי

כָּרָאשׁ אוּ בְזָקוֹ: הבי"ת בשווא, בלתי מיודע, יש להיזהר מלקרוא בפתח

¹ שימש ברבנות מטעם הסתדרות הרבנים במקומות שונים, אחר כך היה רב בית-כנסת בברונקס בניו יורק וחבר בית הדין של הסתדרות הרבנים. טיפל בכתבי אביו הגאון ז"ל. עלה ארצה לפני כ-20 שנה. תנצב"ה.

² כאשר מדובר בדמיה של האישה – ללא מפיק בה"א, כאשר מדובר בימים – הה"א במפיק ולסיכום: ראשונה ושלישית הה"א ללא מפיק, שנייה ורביעית, במפיק.

יג לב וְלֹא-הָיָה בּוֹ: טעם נסוג אחור לה"א הראשונה
 יג לז צָמַח-בּוֹ: געיה בצד"י, יש לקרוא בהעמדה קלה שם
 יג לט בְּהֵרֵת פְּהֹת לְבָנָת: טעם טפחא בתיבת בְּהֵרֵת
 יג מ עליית ששי
 יג מב נָגַע לְבָן אֲדָמָדָם: טעם טפחא בתיבת נָגַע
 יג מה פְּרָמִים פְּרֹוּעַ: הפ"א בשתייהן רפויה. יַעֲטָה: העי"ן בשווא נח אך אין להבליעו כי אז יישמע כלשון
 'הטייה'. וְטָמָא | טָמָא יִקְרָא: פסק בין התיבות, יש להפסיק מעט בין הראשונה לשנייה
 יג מח בְּשֵׁתִי: הבי"ת רפויה והשי"ן אחריה בשווא נע. בְּעֵרָב: הבי"ת בשוות שמיני פדא, לא מיודע,
 בשונה מהמשך שאז היא בקמץ: בְּעֵרָב
 יג מט וְהִרְאָה: הה"א בקמץ קטן, והרי"ש בשווא נח. להיזהר מהבלעת האל"ף
 יג נא אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה: היר"ד בצירי

 יג נז מפטיר
 הפטרת תזריע מלכים ב ד מב – ה עד פס' יט
 ד מב שְׁלֹשָׁה: מלעיל
 ד מג מָאָה אִישׁ: הטעם נסוג למ"ם; אֲכָל: האל"ף בקמץ
 ה א וְנִשְׂא פְּנִים: לשים לב לניקוד. וְנִשְׂא הַנּוֹן בשווא; פְּנִים: פ"א ללא דגש
 ג מְצָרְעָתוֹ: העי"ן בשווא נח, לא בפתח ולא בחטף-פתח וכן בהמשך
 ה כְּפָרִי-כֶסֶף: הכ"ף השניה בשווא נע בגלל הדגש
 ז הַאֲלֵהִים: הה"א בפתח; וְלֵהֲחַיֹּת: הלמ"ד בשווא נח; כִּי-מִתְאַנָּה: להשמיע את האל"ף, לא מִתְנַה! י
 י וְרַחֲצָתָ: מלרע; וְטָהַר: טי"ת בשווא נח וכן בהמשך
 יא וְיִלְדָּ: למ"ד בפתח מלרע; הַמְצָרַע: מ"ם בדגש ושוא נע
 יד וַיֵּשֶׁב: שי"ן בקמץ קטן והטעם ביר"ד וכן בפסוק הבא
 יח וְהִשְׁתַּחֲוִיתִי: מלעיל

מלוא העומר. אֲשֶׁה כִּי תִזְרִיעַ וַיִּלְדָּה זָכָר. במדרש תנחומא (פיסקא א): אשה כי תזריע וילדה זכר,
 זהו שאמר הכתוב מי יתגני כירחי קדם כימי אלוה ישמרני (איוב כט, ב) (מי יתן אותי להיות עתה כמו
 שהייתי בחדשים הקודמים, כמו הימים אשר שמרני אלוהי), בְּחֵלוֹ נָרוּ עָלַי רֵאשִׁי (כשזרח אור השפעתו על
 ראשי), לְאֹרוֹ אֲלֶךְ חֹשֶׁךְ (וכשהיה חושך בעולם, הלכתי אני לאור הנשפע עלי מאת המקום), כְּאֲשֶׁר הָיִיתִי
 בְּיַמֵּי חֲרָפִי בְּסוּד אֱלֹהִים עָלַי אֶחָלִי (מי יתן אותי להיות כאשר הייתי בימי קדמותי, בעת התאספו כולם אל
 אהלי להמתיק סוד בדבר מצוות אלוה) הפסוק הזה איוב אמרו, אימתי, בשעה שבאו עליו היסורים,
 אמר מי יתגני כירחי קדם, הלואי שהייתי כאותן הימים שהייתי במעי אמי, כימי אלוה ישמרני,
 מלמד שהולד משתמר במעי אמו, בחלו נרו על ראשי לאורו אלך חושך, מכאן אתה למד
 שהאורה לתינוק כשהוא במעי אמו, כאשר הייתי בימי חרפי בסוד אלוה עלי אהלי, כשם
 שהגשם מוחה בקרקע ומלכלך אותה, וזה כימי חרפי, מלשון חורף וגשם, כך התינוק מלוכלך במעי

אמו. דבר אחר 'בסוד אלוה עלי אהלי' מדבר בתינוק, וכשם שהתינוק מלוכלך, כך אדם מלוכלך בעוונות והצרות באות עליו, באותה שעה הוא אומר 'מי יתנני כירחי קדם', ע"כ. ונראה להמשיך הענין, כי איוב נתרעם על יסוריו, ולהיות שכל היסורים הם ע"י בחינת חטא ועוון [ושבת נה.], וכדכתיב 'בְּתוֹכָחוֹת עַל עוֹן יִסְרָף אִישׁ (תהלים לט, יב)', והנה במעי אמו שאין בו בחינת יצה"ר ואין לו שליטה עליו כי, אין ליצה"ר עדיין אחיזה במעי אמו, לכן שרוי בטובה, לכן 'בהלו נרו עלי ראשי', כי התינוק במעי אמו יש לו אור נר דלוק מונח על ראשו צופה בו ומביט מסוף העולם ועד סופו, כי זה בחינת אור הגנוז לצדיקים, כמו שאמרו (בר"ר ב"א) שאור של ימי בראשית היה אדם צופה בו מסוף עולם ועד סופו, וכיון שראה יתברך שאינו כדאי להשתמש בו רשעים גנוז לצדיקים לעתיד לבוא יִזְמַנְעוּ מִרְשָׁעִים אֶרֶם (איוב לח, טו)', לכן במעי אמו שאין בו בחינת יצר"ה, זוכה ליהנות מאור הגנוז לצדיקים, לכן אמר 'בהלו נרו עלי ראשי'³. ואמר 'כימי אלוה ישמרני', כי אז נשגבה מעלתו, שהוא יתברך כביכול בעצמו שומרו, וכדכתיב בצדיקים 'כי מלאכיו יצוה לך', וזהו לפי שאז אין ליצר הרע אחיזה בו לכן גדלה מעלתו והנה איתא בסנהדרין (דף צא:): שנחלקו אנטונינוס ורבי מאימתי יצה"ר ניתן באדם, ורבי ביקש לומר ממעי אמו, ואמר לו אנטונינוס א"כ יבעט במעי אמו ויצא, אלא משעה שננער לצאת ממעי אמו. וזהו אפשר כוונת הפסוק יִזְמַנְעוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּה וְתֹאמַר אִם כֵּן לָמָּה זֶה אֲנֹכִי (בראשית כה, כב), ומובן שחשבה כסברת רבי שהיצר הרע ניתן בהם עדיין במעי אמו, ותאמר 'אם כן למה זה אנכי' בצער העיבור, הרי יבעט במעי אמו וילך לו. והיתה התשובה 'שְׁנֵי גַיִם בְּבִטְנָךְ' זה סיבת הרציצה, לא שביעט וילך לו, רק ושני לאומים ממעיך יפרדו בו, לכן אמר 'זימלאו ימיה ללדת' אז זמן צאתם ממעי אמן נמצא שאילו היה היצה"ר ניתן ממעי אמו לא, היה משלים לימי העיבור והיה בועט והולך, אלא ודאי אין היצה"ר במעי אמו, לכן שרוי אז בטובה יתירה מעין עולם הבא אחר שאין ליצר הרע אחיזה בו לכן. איוב שנמסר לשטן הוא יצר הרע אמר 'מי יתנני כירחי קדם' וגו' כאשר הייתי בימי חרפי בסוד אלוה עלי אהלי, כשם שהגשם מוחה בקרקע ומלכלך אותה, כך התינוק מלוכלך במעי אמו, וזהו לפי שהולד נוצר מדם הנותד לכן התינוק מלוכלך, אך בהיותו במעי אמו, אין לשטן אחיזה ואין טומאת נדה בפנים, מאחר שלא יצא לאויר עולם אין לטומאה אחיזה, ולכן טומאה בלועה אינה מטמאה, לכן אמר 'בסוד אלוה עלי אהלי', אף שהתינוק מלוכלך, השגחתו יתברך עליו.

ומובן כי אילו היצה"ר ניתן במעי אמו היה בועט בטרם תושלם יצירתו מן שעה שניתן בו רוח חיים, כמו שאמר אנטונינוס לרבי, שעל כן נשמה ניתנה באדם מיד, שאם תעמוד חתיכת בשר ג' ימים בלא מלח הרי הוא מסריח⁴ וא"כ היה בועט בטרם תוגמר יצירתו, לכן אמר 'אשה כי תזריע וילדה זכר', אף שהנשמה ניתנה בו דמי על כרחך עדיין אין בו יצר הרע" ולכך אינו בועט במעי אמו. [ומטעם זה אין האשה טמאה עד שעת הלידה עצמה, כדכתיב 'אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה']. לכן אמר המדרש זהו שאמר הכתוב 'מי יתנני כירחי קדם', שטומאה בלועה שבה אין בו בחינת יצירה לכן אמר שאחר לידה שיצא לאויר העולם אז נמשך בו בחינת זוהמת יצר הרע לכן 'כימי נדת דוותה טמא', כי באמת בנין הולד מנדות רק כל זמן שלא יצא לאויר העולם אין

³ וכ"כ בפרי צדיק (דברים אות ח), וז"ל: בגמרא (נדה ל:): דרש עה"פ 'בהלו נרו עלי ראשי', על עובר במעי אמו שנר דלוק לו על ראשו וצופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו, וכלשון הזה איתא בחגיגה יב. באור שנברא ביום ראשון אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו וכו', כיון שנסתכל הקב"ה בו עמד וגנוז מהן, ולמי גנוז לצדיקים לעתיד לבוא. ובמעי אמו שאין לו עוד היצה"ר, שהיצה"ר שולט משעת יציאה, והוא אז בבחינת צדיק לפיכך נר דלוק על ראשו וצופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו כמו האור הראשון.

⁴ כדאמרו בסנהדרין שם: אמר לו אנטונינוס לרבי נשמה מאימתי ניתנה באדם, משעת פקידה – משעה שהמלאך פוקד הטיפה ומביאה לפני המקום מה תהא עליה א"י. בשעת ההפריה כשהאיש בא אל האשה, או משעת יצירה שנקרם כולו בבשר וגידין ועצמות, אמר לו משעת יצירה, אמר לו אפשר חתיכה של בשר עומדת שלשה ימים בלא מלח ואינה מסרחת, והכי נמי אילו לא היתה נשמה נתונה עד שעת יצירה היאך תתקיים הטיפה שלא תסריח במעיה, וכיון שטיפה מסרחת שוב אינה מולדת, אלא משעת פקידה.

ליצה"ר אחיזה בו ואין טומאה לאשה אף שבניינו מדם נדות, אבל עכשיו שיצא לאויר יש להם אחיזה לכן, וביום השמיני ימול בשר ערלתו, ווע"י המילה יתמעט כח הטומאה שבו.

וביום השמיני ימול בשר ערלתו. בגמרא שבת וביום השמיני ימול ביום ואפילו בשבת. בשו"ע יו"ד סי' רס"ז ס"י דיוצא דופן ויליד בית שלא טבלה אמו עד שילדה אע"פ שנימולים לשמונה אינם דוחים את השבת, וכעת יוצא דופן מצוי מאד וקורין אותו קייז"ר שני"ט [=ניתוח קיסרי], ויש להזהיר את המוהלים שלא ימולו אותם בשבת.

זרע שמשון. **אדם פי יהיה בעור בשרו וגו' והובא אל אהרן הפהו.** צריך טעם מדוע הטומאה והטהרה של הנגעים תלויה ביד כהן ולא ביד החכם, וכמו שאר דינים של איסור והיתר שבכל התורה כולה. וי"ל לפי מה שאמרו (ברכות ה): דנגעים הוי מזבח כפרה. ולפי"ז מתבאר יפה, שאכן לכך מסר דינם לכהנים, שהרי אין מזבח וקרבת בלא כהן, והכהנים הם השייכים לפעול בכל עניני הכפרה. ועוד י"ל עפ"י מה שמצינו במדרש (ויק"ר טו): למה נסמכה קרבן לידה אצל נגעים, אמר הקב"ה אני אמרתי לך הבא קרבן לידה, ואתה לא עשית כן, חייך שאני מצריכך לבוא אצל כהן, שנאמר והובא אל אהרן הכהן. ומוכח מדברי המדרש שהנגעים באו מחמת שהכהן הפסיד קרבן לידה, וממילא מובן הטעם שנמסרו כל דיני הטומאה והטהרה של הנגעים דוקא בידי הכהנים, שהרי כל ענינם מחמת ההפסד שנגרם לכהנים.

אדם פי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת והובא אל אהרן הפהו או אל אחד מבניו הפהנים. יש לדקדק הלשון 'אדם כי יהיה', ולא אמר 'אדם אם יהיה' דמשמע שראוי שיהיו בעור בשרו נגעים. וצ"ב מדוע. ויש לבאר לפי מה שדרשו חז"ל (ויק"ר טו ד): הדא הוא דכתיב 'צבוננו ללצים שפטים' (משלי יט, כט) וכו', כיון ששמעו ישראל פרשת נגעים נתייראו, אמר להם משה אל תתייראו, אלו לאומות העולם, אבל אתם לאכול ולשתות ולשמות, ע"כ. ותמוה, מה הסמיכות של הפסוק שלנו לפסוק 'צבוננו ללצים שפטים', ועוד מה הכוונה 'אתם לאכול ולשתות ולשמות'. ויש לתרץ את הקושיות מיניה וביה. שהיה קשה למדרש, את השאלה הראשונה מדוע כתוב 'כי יהיה', דמשמע שבודאי יהיו להם נגעים, ועל כך מבאר המדרש שאכן גם בני ישראל התייראו מזה, כי הבינו מלשון הכתוב 'כי יהיה' שבודאי יהיו להם נגעים, ומשום כך אמר להם משה אל תתייראו, נגעים הללו שבודאי יבואו, אין הכוונה שיבואו עליכם אלא לאומות העולם, שעליהם אכן מוכרח שיבואו נגעים היות שהם חוטאים ולצים, ולכך נכוננו להם שפטים, וכפי שכתב בזוה"ק (תזריע מה): שהצרעת מגלה שהלוקה בה חטא. ואף שבעוה"ז אין נוהג דין נגעים באומות העולם, הפסוק מדבר לעתיד לבוא שאז יתגלה קלונם של הנכרים כשילקו בצרעת. ומסיים המדרש 'אבל אתם בני ישראל תאכלו ותשתו ותשמחו', בדקדוק אמר כן לפי המבואר (כתובות סא). שמי שמתאוה לאיזה מאכל ואינו אוכלו, גורם שתבוא עליו צרעת. ולכן אמר להם משה שעליכם בני ישראל אין מוכרח שיבואו נגעים, ואף שעדיין יש לכם לחשוש שאם תתאוו לאיזה מאכל ולא תאכלו אותו יבוא עליכם נגעים, לכן אמר להם אתם לאכול ולשתות ולשמות, וממילא לא יבואו עליכם נגעים.

הרב אליעזר פולאיס נר"ו או **בהרת** ורש"י ז"ל כתב בהרת חברבורות, וכן בהיר הוא בשחקים, ופליגי רש"י והרד"ק בפי' קרא דאיוב.

והנה לפרש"י בהרת אינו גוון הנגע, אלא פירושו חבורה, ולפי"ז ניחא הא דכתיב לקמן **בהרת** **לבגת** וכתוב בפסוק ל"ט **טהור הוא**, וכמו שפירש רש"י שם דכתיב כהות לבנות שאין לובן שלהן עז אלא כהה ולכך הם טהורות, אבל לפי הרד"ק קשה לכאן, ונראה דגם לפירושו ניחא, שלא אמר דפירוש תיבת בהרת הוא לבן כשלג, אלא אמר דענינו לובן ונוגה, וזה יתכן גם בלבן כהה, ומש"כ שבהרת היא כמראה שלג הוא כמו שפירשו במשנה.

יג כג הרב דוב לנדו נר"ו. **צְרַבְתָּ הַשְּׁחִין**. כתב רש"י כל צרבת לשון רגיעת עור הנרגע מחמת חמום, כמו ונצרבו בה כל פנים, ופירוש נרגע אינו כמו שרגילים לפרש בטעות לשון מנוחה אלא בהיפוך שנתקמט העור, וכן פירש רש"י לשון זה באיוב רַגַע הָיָם (ישעיהו נא, טו) כמו עוֹרֵי רַגַע (איוב ג, ה), נקמט קמטים נעשו כך כשאמר יקוו המים נאספו מפשיטתן ונקמטו קמטים קמטים עד שנקוו למקום אחד המוכן להם.

א"ה. הפריז על המדה עיין שורשי רד"ק רגע. וענין אחר שם הרגיעה לילית (ישעיהו לד, יד), הלוח: **לְהַרְגִיעוּ יִשְׂרָאֵל** (ירמיה לא, ב), ו**בְּגוֹיִם הָהֵם לֹא תִרְגָּע** (דברים כח, סה). והפעל **הַיּוֹצֵא וְעַד אֲרֻגְעָה לְשׁוֹן שְׂקָר** (משלי יב, יט), **כְּלוֹמֵר אֲשֶׁקִּיטְנָה שְׁלֹא תִרְבֶּה לְדַבֵּר**⁵. ומשפטי **לְאוֹר עַמִּים אֲרֻגְעַ** (ישעיה נא, ד), **כְּלוֹמֵר לְעֵינַי הַעַמִּים אֲרֻגִיעַ לָכֵם וּמִשְׁפָּטִי לָהֶם**. לְמַעַן הַרְגִיעַ אֶת הָאָרֶץ וְהַרְגִיזוּ לְיֹשְׁבֵי בְּבֵל (ירמיה ג, לד), והוא מקור בחידק הד"א. ואפשר שיהיה הרגיע עבר במקום עתיד כאילו אמר לְמַעַן יִדְגִיעַ אֶת הָאָרֶץ וְיִרְגִיז לְיֹשְׁבֵי בְּבֵל. והשם וּמַצָּאוּ מְרֻגָע לְנַפְשְׁכֶם (שם ו, טז). ומשקל אחר וְזֹאת הַמְרַגְעָה (ישעיה כח, יב). ומשקל אחר לדעת קצת המפרשים וּבְרַגַע שְׂאוֹל יַחְתּוּ (איוב כא, יג), בסגול. והפעל הַרְגִיעוּ וְדַמְי (ירמיה מו, ו), ענינם המנוחה וההשקט. ורבי יונה פירש מזה ועל רַגַעֵי אֶרֶץ, כְּלוֹמֵר עֲנוּי אֶרֶץ וְהַרְפִּים שְׁבֵה. וכן פירש עוד מזה עוֹרֵי רַגַע, כְּלוֹמֵר נִרְפָה וְנַחֲלַשׁ.

יג מח או בְּשֵׁתִי אוּ בְּעַרְבִי הרב חיים גריינימן ז"ל. שְׁתִי וְעַרְבִי דקרא מתפרש ע"כ בפקעת של חוטיין שעתידין לשמש לשתי או שעתידין לשמש לערב, דאף אם שתי הי' ניתן לפרש במסכת פְּרוּשָׁה, אבל בערב לא יתכן לפרש כן, גם לא משמע לפרש על נימין שבערב, וחידוש הכתוב דחוטיין מקבלין טומאת נגעים, וגם דחשיב חיבור הגרים של הנגע כשהוא על הרבה חוטיין שהם רק סמוכים זה לזה.

ויש לעי' מה ענין להזכיר שתי וערב, אטו אי הוי כתיב סתם חוטיים מי הוי סליק אדעתין לחלק בין שתי לערב, ואפשר דאתי לאשמועינן דשתי וערב אין מצטרפין בנגעים, שאם היתה פקעת מעורבת מחוטי שתי וערב וכל חוט יש בו כשיעור לארוג ממנו גע"ג שתי וערב, והנגע מקצתו על חוטי השתי ומקצתו על חוטי הערב דאין מצטרף, ולא דמי לצמר ופשתים שנתחברו דמצטרף, דהתם התפירה מחברתן לחשבן כאחד, אבל הכא שרק סמיכות החוטים זה לזה גורם לחבר הנגע, בעינן שיהיו כל החוטים ממין אחד, וכש"כ שלא יצטרף נגע שחציו על הבגד וחציו על שתי או ערב הסמוכים לו, ומהיה שתי העומד והאריג שהם גוף אחד אפשר שיצטרפו, ומיהו בר"ש גבי נפש המסכת ושתי העומד משמע דלא מצטרפין.

הפטרות תזריע

הרב גור אריה צור נר"ו. **בביאור ההפטרה ושייכותה לפרשה** לכאורה נראה בעליל שייכותה של ההפטרות לפרשה, שכן שתיהן מדברות בעניין המצורע וטהרתו. אלא שבשימת לב, מצויים מספר הבדלים בין ההפטרות לפרשה עד כי צריך ביאור.

כגון: שבפרשה מדובר בטהרת האדם מישראל ובהפטרות בטהרת גוי שאינו בר טהרה כי אינו בר טומאה. וכפי שפירש אוה"ח הק' בעניין טהרת מי פרה אשר נקראת חֲקַת הַתּוֹרָה (במדבר יט, ב). וסיכום דבריו שעל ידי קבלת התורה נבדלנו מן העמים, ונעשינו חטיבה של קְדֻשָּׁה עליונה לגבי טומאה וטהרה, מה שאין כן אצל

⁵ פירוש מחודש. ועד-אַרְגִיעָה מוטעמת מלעיל, לפי פירושו צפוי אֲרֻגְעָה במפיק מלרע, או אֲרֻגְעָנָה. לדעת רוב המפרשים ארגיעה מתפרש רגע. בעוד שפתי-אָמַת תְּכוֹן לְעַד לעומתה ועד-אַרְגִיעָה לְשׁוֹן שְׂקָר:

אומות העולם שאין מטמאין באהל. וכן יש לומר שאין להם דין טומאת מצורע והסגרתו וכו' כדין חוקי התורה. ומה באה ההפטרה ללמדנו בעניין המצורע. ועוד, שטומאת מצורע מישראל באה על הוצאת רע על זולתו ואשר על כן חלק מתיקונו הוא להיות בדד מחוץ למחנה. ואילו טומאת הצרעת של נעמן באה לו לפי שלקח בשביה מארץ ישראל נערה קטנה ותחי לפני אשת נעמן. וכפירוש המלבי"ם על פי הגמ' בחולין ה.

ועוד, שנתנה התורה חוקים ומשפטים לרפואת נגע הצרעת, שאין אחד מהם נמצא בנעמן אשר ריפאהו אלישע על פי ה'.

ועוד, שרפואת נעמן במי הנהר שבע פעמים היא הוראת שעה של הנביא, להודיע כי לא הנהר הוא המרפא אלא מופת הוא על פי נביא.

ועוד הבדלים כהנה וכהנה, כפי שימות לב המעיין.

ולעומקו של מקרא יאמר כי משותף אחד ועיקרי לעניין המצורע שבהפטרה ובפרשה. והוא הכנעת גבהות לבו של האדם בד בבד עם הכרה בבורא עולם והשגחתו על ברואיו.

ולזה מסתיימת ההפטרה בקידוש ה' שנעשה על ידי טהרת נעמן עם הכנעת גבהות לבו וקבלת מלכות שמים.

וכן הוא אצל אדם מישראל אשר תבוא בו הצרעת על גבהות לבו, ואשר על כן נצטוו בטהרתו על ציפרים ועץ ארז ושני תולעת ואזוב ומיים חיים, אשר יורו כולם על הכנעת הגאווה וגסות הלב וקבלת עול מתוך ענוה, וכפירוש רש"י בפרשת מצורע [יד,ד] ועץ ארז. לפי שהנגעים באין על גסות הרוח. ושני תולעת ואזוב. מה תקנתו ויתרפא, ישפיל עצמו מגאותו כתולעת וכאזוב. ומתוך הכנעת גאוותו יתן לב שצרעתו היא מדה כנגד מדה על מעשיו, וכפירוש רש"י שם: לפי שהנגעים באים על לשון הרע, שהוא מעשה פטוטי דברים, לפיכך הוזהרו לטהרתו צפרים, שמפטפטי תמיד בצפצוף קול. ואשר על כן נאמר בו: וטבל אותם ואת הצפור החיה על המים הקיים שהמים ירמוזו גם הם להכנעה ולענוה כפי אשר יהיה טיבם תמיד לילך למקום נמוך.

ובזה יובן מעשה הריפוי של נעמן, שתכלית רפואתו היתה להכניעו ולהודיעו כי יש נביא בישראל אשר כל מעשיו בדבר ה' ובו נתגדל שמו של הקב"ה.

ועדיין יש ליתן את הדעת מדוע פותחת ההפטרה בעניין לכאורה שאינו שייך לצרעת נעמן: ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלהים לחם בכורים עשרים לחם עשרים וכרמל בעקלנו ויאמר תן לעם ויאכלו.

בדרך הפשט יאמר שהיה במעשה זה מופת גדול כמבואר שהיה במאכל מועט כדי ליתן למאה איש, ועוד היה בזה כדי להותיר כדבר ה'. והוא אחד מתשעת מעשי הנסים המבוארים לפני צרעת נעמן ויחדיו הם במספר עשרה נסים. כפירוש המלבי"ם: ונעמן יספר נס העשירי שנעשה על ידי אלישע.

אך עדיין יש להבין השייכות של לחם הביכורים להפטרה.

ולעומקו של מקרא יבואר על פי סוף הסיפור של נעמן. שבשניהם לא רצה הנביא לקבל מתנת בשר ודם:

בנעמן מפורש בפסוק ט"ו ויאמר חי יהוה אשר עמדתי לפניו אם אקח ויפער בו לקחת וימאן. ובמתנת הביכורים שבתחילת ההפטרה מפרש המלבי"ם: ובזמן הרעב הזה הזמין ה' שבא איש מבעל שלישה והביא לחם שנתבכר שם ראשונה מנחה אל הנביא והיו מן השעורים שהם מתבכרים בניסן וגם הביא כרמל בקליפתו. והיו עשרים לחם והאיש חשב שיאכלם אלישע, והוא ואלישען צוה לתתם לפני תלמידיו, ובא בהם ברכה בדרך נס, ודעת חכמינו זכרונם לברכה שהיו ב' אלפים תלמידים עד שכל לחם הספיק למאה איש.

לכאורה מבואר מדברי המלבי"ם שלא רצה לאכלם, וצוה ליתנם לתלמידיו. אלא שעל כך הנ"ל יש לשאול: בשלמא לא רצה הנביא לקבל מתנת גוי עובד ע"ז, אך מדוע לא רצה לקבל מאיש ישראל מתנת ביכורים זכה וטהורה.

ותגדל הקושיה, שהרי מבואר בגמרא [ברכות י'] אמר אביי ואיתימא ר' יצחק הרוצה להנות יהנה כאלישע ושאינו רוצה להנות אל יהנה כשמואל הרמתי ופירש רש"י שם: הרוצה להנות משל אחרים יהנה, ואין איסור בדבר. כאלישע. כמו שמצינו באלישע שנהנה [מעליית קיר קטנה שעשו לו השונמית ובעלה במלכים ב ד י] והרוצה שלא להנות. משל אחרים: אל יהנה. ואין בדבר לא משום גסות רוח ולא משום שנאה. מבואר אם כן שאביי ואיתימא ר' יצחק הביאו ראיה מאלישע הנביא שמותר להנות מאחרים, ומדוע, איפוא, לא רצה ליהנות לא מן הביכורים ולא ממתנת הגוי.

ומבאר הרמב"ם במסכת אבות פרק ד, משנה ה': דע שזה שאמר שלא תעשה התורה קורדום⁶ לחפור בו, כלומר לא תחשבהו כלי לחיות בו, ובאר ואמר כי כל מי שיהנה בעולם הזה בכבוד התורה נוטל חייו מן העולם, פירוש מחיי העולם הבא.

וממשיך שם הרמב"ם [שלכן] אלישע לא היה מקבל ממון מבני אדם, כל שכן שלא היה מבקש מהם וקובע להם חוקים חלילה. אמנם היה מקבל כבוד לבד, כשהיה מאכסן אותו אדם בעוברו עליו להיות בבית אצלו, [כשונמית ובעלה] היה אוכל לחמו בלילה ההוא או ביום ההוא [בדרך ארעין] והיה שב לעסקיו וגו'.

לפירוש הרמב"ם הנ"ל מבואר הדבר שאלישע הנביא חישב דרכו כדרכם של צדיקים להתנהג תמיד בדרך הענווה, ולקדש שם שמים בלא להשתמש בכתרה של תורה. א"ה. יש לציין שזו שיטת הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה ג ט, ושם יותר חמור כי ניזון מהצדקה. ואכמ"ל.

וכאשר הציעו לו זוג הזקנים עלית קיר קטנה מטה ושלחן וכסא ומנורה והיה בבאו אלינו יסור שמה, הסכים להנות מהם בדרך ארעי [כנ"ל ברמב"ם], ועוד שקרוב לוודאי ידע ברוח הקדש שעל ידי כך יתברכו בבן לעת זקנתם ויתקדש השם ברבים. ועוד שלעתיד גם יחיה את הנער. ומכל מקום ידע שיהיה בזה קידוש השם.

וכן במתנת הביכורים היה נס גדול בתתו את המאכל לתלמידיו ובאורח נס הספיק למאה תלמידים [ולפי חז"ל 2200 תלמיד]. ובהיות שנת רעב היה בזה קידוש השם שדאג לתלמידיו והחמיר על עצמו מתוך עינוותנותו שלא רצה להשתמש בכתרה של תורה.

כן גם אצל נעמן, בכך שבעינוותנותו לא רצה אלישע לקחת כביכול בעבור המופת שנרפא נעמן מצרעתו, נתגדל בזה שם שמים ביותר עד שנעמן קבל עליו עול מלכות שמים ולבלתי עבוד יתור ע"ז, עד כדי שבקש לצבור אדמה לבניית מזבח לה' ככתוב: ויאמר נעמן ולא [ולה, הלואין יתן נא לעבדך משה עמד פרידים אדמה כי לוא יעשה עוד עבדך עלה וזבח לאלהים אחרים פי אם ליהוה].

ואשר על כן לעומקו של מקרא יאמר כי בזה נקשרת ההפטרע לענין המצורע, שלא באה עליו הצרעת אלא להכניע גאוותו וללכת בדרכים ישרות. ובזה יובן סיום ההפטרע: ויאמר לו לך לשלום וילך מאתו כפרת ארץ. ומה תלמוד לומר כפרת ארץ. פירשו בו מרחק מיל. ועדיין צריך ביאור.

⁶ תופעה מעניינת! במקרא הקו"ף בפתח וידע כמביא למעלה בסבך עין קרדמות (תהלים עה, ח), בלשון המשנה נוספה וי"ז ונקרא קורדום או קורדום.

⁷ במקרא שם העצם הוא ענוה, אבל בארמית ענו מתורגם ענוותן, ושם העצם בלשון חכמים ענוותנות.

ועל דרך הצח יש לומר שכל מיל ומיל היתה לפניו פְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בקדושתה, לדעת שיש בה נביאים צדיקים ונהרות טהורים עד שגם בחזרתו לביתו אל מחוץ לארץ היתה אדמת הארץ לנגדו תמיד בבנותו את המזבח לעבודת ה' מאדמת ארץ ישראל הק', ובוה יצא אל הפועל קידוש ה' שפעל אלישע. שעשה עצמו כעפר הארץ בעת שלא רצה להנות בעבור המופת שעשה. והיינו פְּנֵי אֶרֶץ, כֵּן הָאָרֶץ שֶׁמֵרְצָה לְבוֹרָא שְׁמַיִם וָאָרֶץ.

ועדיין נותר להבין שייכותה של ההפטרות כנ"ל גם לתחילת הפרשה היא פרשת תזריע. ובשימת לב יש לומר ככל האמור לעיל, שגם בברית המילה יש קידוש ה' והכנעה בעצם קיום הברית עם הקב"ה, וכשם שהמילה באה להכנעת האדם ויצריו ולהיותו בענוה כל ימיו, כן הצרעת באה להכנעת האדם ולהיותו בענוה. אלא שהמילה באה ללמדו לאדם הכנעה בטרם יחטא, והצרעת באה ללמדו הכנעה לאחר שחטא. ואשר על כן גם הנימול וגם המצורע רפואתם ביום שמיני שהוא כמבואר בספרים הק' מספר שלמעלה מן הטבע, כן הכנעת היצר והענוה נדרשים לכוחות שמעל הטבע, ואשר על כן נשלח הנביא והחכם אל האדם להורות דרך התשובה על ידי תורה ומצוותיה, ובכך לקדש שם שמים רבים לעיני כל העמים כן נזכה בב"א.

תָּן לְחָכְמָם וַיְחַכְּמוּ עִוֹד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע שם):

<http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&t=10317&p=272195#p272195>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

אם אתה מתעניין

בהגטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל געושיאים לשוניים

בכתובת info@maanelashon.org

☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכתבים ☺